

ved Kjøbstæderne ikke kunde være Handelsmøller, fordi de maae male Folks egen Sæd, saa troer jeg dog, han tager feil. Han vil finde, at der er Møller, som have enkelte Dværne til den Art Maling, og forøvrigt ere Handelsmøller; der findes ikke saa af den Art Møller, og, dersom denne Lov øieblikkeligt traadte i Kraft, vilde deres Stilling bltve overordentlig mislig. Vi ere hidtildags ikke gaaede saa hurtigt frem, vi have hidtildags ikke sagt: Imorgen skal den og den Næringsvei være frigjort, ja, vi have ikke engang alvorligt forberedt Næringsfrihed i det Hele, og Næringsfrihed i Retninger, hvor det dog kunde være meget lettere gjort. Vi have saaledes hidtil i en meget væsentlig Grad opretholdt Forskjellen mellem Maaden, at komme til en Næringsdrift i Kjøbstæderne, og Maaden, at komme til en Næringsdrift paa Landet, og dog var dette et Forhold, som det var meget lettere at udføre, og hvis Forandring langt mindre vilde falde paa Enkeltmand. Jeg troer saaledes ikke, at vi ville gøre rigtigt i ved denne Leilighed at afvige fra den Fremgangsmaade, som vi hidtil ved lignende Leiligheder have fulgt, nemlig, at give en vis Tid til Overgangen fra den ene Tilstand til den anden.

Indenrigsministeren: Den sidste arede Taler har allerede meddeelt endeel af de Bemærkninger, jeg vilde have føiet til den arede Rigsdagsmands Foredrag, der begyndte Forhandlingerne. Naar det er forekommet ham, at de Indskrænkninger, der endnu i 10 Aar skulde vedblive, skulde være til Enkeltens Fordeel, saa har dette vistnok ikke været Niemedet med disse Bestemmelser, men de skulde tjene til en Udsjævnig af Retsforholdene, til Beskyttelse for billige Krav af dem, som ere i retlig Besiddelse af Møllebruget. Med Hensyn til Spørgsmaalet om Lovens endelige Resultat, skal jeg henlede Thingets Opmærksomhed paa den Bysynderlighed, at denne Lov, saaledes som den foreligger, fraraades af dem, som gaae ud fra at conservere Møllernes Interesse, de sige, at det er aabenbar Uret, som gjøres ved denne Lov; de anføre, at det er bedre for Møllerne, at det bliver ved det nu Bestaaende. Fra en anden Side, fra den arede Talers Side, som begyndte Forhandlin-

gerne, gjøres der derimod Angreb paa Loven, fordi den gjør Indskrænkning i den Frihed, som hidtil factiff har bestaaet; det er ogsaa efter deres Mening meget bedre at beholde den nærværende Tilstand. Det er disse to Meninger, der altsaa staae imod hinanden, og en af dem maa dog være urigtig. Hvilken af dem der er den seilagtige, troer jeg ikke lader sig ubetinget besvare, men jeg troer, at det lader sig besvare ved at henvisse til Beskaffenheden af den tilkommende Administration, idet den nærværende Tilstands Frihed beroer paa Bevillingssystemet og altsaa paa en større Tilsvielighed hos den øverste Beskyttelse, hos Indenrigsministeren til at afbenytte sin Magt til at give Bevillinger; benyttes den i stor Udstrækning, kan den gjøre den nærværende Tilstand friere; men, hvis derimod den fungerende Minister er af den modsatte Anskuelse, hvis han efter sin Samvittighed holder sig til, at ved Bevillingernes Meddelelse bør anvendes Bærsonhed og navnlig for Landets Bedkommende en streng Sagttagelse af Forskrifterne om Mølletrang, da bliver Friheden mindre, end den vil blive efter denne Lov, naar man, vel at mærke, tager Loven i dens Heelhed og seer hen til, at den fulde Frihed træder i Kraft om 10 Aar. Jeg skulde mene, at, hvad Landet angaaer, er det klart, at Loven, saaledes som den foreligger, endogsaa meget betydeligt udvider Friheden, navnlig ved den Ret, som den giver til at formale til eget Forbrug og til Kreaturføde; Udgangen til at oprette Møller paa Landet er nu saa bunden, at Friheden vil i saa Henseende blive større efter Loven end hidtil. Derimod indrømmer jeg, som jeg ogsaa paa et andet Sted har gjort gjældende, at i Kjøbstæderne bliver Udgangen til at anlægge Møller mere indskrænket, idet der i Kjøbstæderne nu bestaaer en næsten fri Afgang til at faae Bevilling paa at anlægge Mølle, hvorfor jeg ogsaa meget anbefalede den Bestemmelse, at de Næringsdrivende erholdt Frihed til at anlægge Møller, dog saaledes, at Rugbrødsbagning ikke maa forbindes med Møllebruget, førend den almindelige Frihed indtraadte. Naar det, som jeg stedse har udtalt mig for, erkjendes for ønskeligt, at der i Forbindelse med Næringsdrift skal kunne an-